

METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE

Úvod – postupy v sociální práci,

přehled metod I. část

Postupy vázané

Na cílový subjekt
*(práce s jednotlivcem,
skupinou, rodinou,
komunitou,...)*

Postupy vázané na aktuální situaci

Sociální znevýhodnění na
začátku života, předvídatelné a
nepředvídatelné sociální
události

Postupy vázané na relevantní vztahový kontext

*(vrstevnická skupina, rodina,
organizace)*

Postupy vázané na systémové vazby

*(regionální, národní i nadnárodní
sociální politika)*

Vybrané metody

- **Případová práce** (*případová práce, poradenství, krizová intervence, mediace, úkolově orientovaný přístup*)
- **Práce se skupinou** (*skupinová práce, streetwork*)
- **Práce s dětmi a mládeží** (*práce s rodinou, posuzování potřeb ohroženého dítěte, videotrénink interakcí*)
- **Komunitní práce** (*komunitní práce, skupinová práce,*
 - *Hromadná neštěstí a jejich zvládání*

Etapa sociální evidence a první kontakt s klientem

- reálná – přesvědčení vlastními smysly
 - svědecká
- podle okolností

POSTUP

- **Sociální pracovník shromažďuje údaje o klientovi**
 - **Studuje jeho situaci**
 - **Zpracuje a navrhne plán akcí, jak pomoci**
 - **Dynamická interakce s klientem**
- **Hodnotí výsledky své činnosti z pohledu klienta a z pohledu společnosti**

Etapa diagnostická

- Komplexní pojetí sociální diagnózy
- Sociální rozhovor, pozorování, posudky a zprávy odborníků

Postup

- **Etapa zpracování plánu sociální terapie**
- **Etapa sociální terapie**
- **Etapa ověřování výsledků sociální práce**

Případová práce

- Metody sociální práce zahrnují případovou práci, kdy se sociální pracovník zaměřuje na případ, na jedince a hledá optimální řešení v jeho situaci. Smyslem je pomáhat lidem tak, aby si pomohli sami.
- Důležité je zde porozumění rodině, kultuře, společnosti, ve které se jedinec nachází.
- **Významná je teorie sociálních rolí, která hovoří o tom, že životní role mohou být připsané, získané nebo vnucené, a může tedy mezi nimi vznikat konflikt, [1] dále pak dvojznačnost role, konflikt rolových očekávání, já-role a konflikt.**
 - Sociální pracovník musí mít znalosti o nejrůznějších institucích poskytujících služby, musí mít kontakty na odborníky.
- **Z této metody velmi silně vyznívá hodnota jedince, důraz na jeho individualitu, identifikaci klienta, určení jeho potřeb, naplánování služeb, které ho mohou aktivizovat.**
 - Předpokládá se zde napojení na zdroje, monitorování jeho situace a zpětná vazba.
 - **Zásadní je komunikace s klientem, především naslouchání, verbální a neverbální komunikace (Matoušek, 2003).**
- **[1]** Například známe střety rolí v rámci rodin a profesí (vedoucí pozice – rodič, pedagog – rodič, ...)

Hodnota jedince

- **Cena jedince je postavena výše než zájmy institucí**
 - Jedinec si zaslouží vyjadřovat svou individualitu.
- Sociální pracovník zprostředkuje pochopení, že klient má kapacitu k řešení svého problému
 - Individualita – výjimečné postavení.
 - Princip sebeurčení
- **Vyjádření podpory klientovi, ventilace jeho pocitů**
 - Přímé ovlivnění klienta
 - Reflexe souvislostí
 - **Dovést klienta k přijetí nějaké služby**
 - Komunikace, aktivní naslouchání
- **Pracovník jde vedle klienta, naslouchá jeho tempu, přizpůsobuje se mu**
 - Rogersovský rozhovor (nenásilná komunikace)
 - Neverbální komunikace – velmi důležitá
- **Sociální pracovník vnáší do problémů klienta nové porozumění**

Jak komunikovat v sociální práci

- Základem všech metod je komunikace s klientem
- **Důležité je naslouchání, kdy se klient zcela vypovídá ze své situace, a mnozí z klientů se pak v důsledku zúčastněného naslouchání sociálního pracovníka dokáží zorientovat ve své situaci a najít v ní možná východiska a řešení.**
- Velmi bezpečnou nabídkou rozhovoru, komunikace nabízí filozofie Carla Rogerse, jenž doporučuje vytvořit pro klienta bezpečný prostor, ve kterém bude cítit účast a důvěru.
- **Klient nepotřebuje experta, ale má obavy a současně velmi často dobře ví, co sám potřebuje.**
 - Z těchto důvodů je zřetelné, jak významný je etický kodex sociálního pracovníka, který poskytuje integritu, spoluúčast a sebeurčení klienta.

Práce s rodinou

- Sociální pracovníci se vyjadřují, že by se měl stát více zainteresovat do situace rodin nejen prostřednictvím sociální práce, ale i sociální politiky.
- **V rámci sociální práce orgány státu reagují na problematickou situaci v rodině, která může ohrožovat dítě a jeho výchovu.**
- Dítě může být ohroženo konfliktem rodičů během rozvodu nebo tím, že rodič neplní další povinnosti vyplývající ze zákona (např. neplatí výživné).
- **Dále orgány státu reagují na skutečnost, že se dítě nebo mladistvý provinili proti zákonu nebo že je dospělý člen rodiny ohrožen psychickým nebo fyzickým týráním.**
- Státní i nestátní instituce jsou zřízené proto, aby pomáhaly dospělým řešit jejich manželské a rodinné problémy.

- Důležité jsou také instituce, jež poskytují poradenství rodičům, kteří mají výchovné nebo výukové problémy s dětmi.
- **Sociální pracovník by měl vnímat kulturní a hodnotovou orientaci rodiny a uspokojení jejich potřeb.**
- Zásadní je kvalita vztahu k dětem a hodnocení vývoje dětí a také vztahy všech členů rodiny k sobě navzájem.
- **Dále je nezbytné posuzovat vazby rodiny ke škole, k zaměstnavatelům rodičů a k dalším institucím. Významná je také sociální síť rodiny, jejich vazby, perspektivy a spokojenost.**

Sanace rodiny

- Do sociální práce s rodinou začíná vstupovat nový způsob práce a to je sanace rodiny.
 - Jedná se o podporu rodiny od širokého spektra pracovníků, počínaje zaškoleným dobrovolníkem až po specializovaného profesionála. Jedná se o soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, **kteřé je ohroženo.**
- Cílem je předcházení, zmírnění nebo eliminování příčin ohrožení. Snahou je zachovat rodinu, rodinné prostředí a přispět ke kvalitativním změnám v rodině (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 18).

Krizová intervence

- Mezi metody sociální práce dále patří krizová intervence, kdy vnitřní a vnější spouštěče krizí ohrožují život jedince i celých skupin, a pokud člověk nenachází ve svém prostředí pomocné mechanismy, je zde sociální pracovník, který situaci řeší.
- **Odborná stránka krizové intervence předpokládá speciální výcvik sociálního pracovníka, který zvládá spolu s klientem celý proces napomáhající k vyrovnání situace (Vodáčková, 2007).**
- Krizová intervence ovšem může být v jednodušších případech řešena i laikem (jedinec často vstupuje do problémů svých blízkých, přátel, žáků, studentů, klientů a hledá možná východiska).

- **Významnou roli ve zvládnání krizí sehrává sociální síť, kterou má člověk kolem sebe vytvořenu.**
- **Sociální pracovní sleduje vnitřní a vnější spouštěče krizí a napomáhá adaptaci objektu na vlastní vývoj a hybris – zpupnost, „citlivé místo“.**
 - Krizová intervence může být spojena s pojmy: ztráta objektu, volba, změna.
 - Krize dělíme na zjevné, latentní; akutní chronické.
- Dělení probíhá podle závažnosti. Průběh krize ovlivňuje časový rámec, krizový stav, který může být prohlouben syndromem psychického ohrožení.
- Je nutné sledovat akutní reakci na stres, jestli se jedná o reakci aktivní, nebo pasivní.

Mediace

- V našich podmínkách novou metodou vyjednávání založenou na zájmech klienta je mediace, kdy klient prostřednictvím mediátora hledá východiska z často na první pohled neřešitelných konfliktů
(problematický rozvod rodičů, problémové sousedské vztahy atd.).
- V práci mediátora se nabízí pět stylů řešení konfliktu, které zahrnují
přizpůsobení se, prosazení se, únik, kompromis a dohodu (nejefektivnější).
 - Principy předpokládají nestrannost, vyváženost, neutralitu a nezávislost pracovníka.
 - Mezi hlavní úkoly patří vysvětlení procesu mediace, aplikace jednotlivých fází a postupů.

- Náročným úkolem je usnadnit komunikaci, shromažďování informací, analýza informací a zprostředkování dohody.
- Stejně jako u ostatních metod sociální práce jsou důležité techniky aktivního naslouchání a následné přerámcování situace
(obrátit pozornost od stížnosti).
- Mediace je šancí pro řadu konfliktních situací, kde se již jakoby nenalézalo řešení mezi zúčastněnými subjekty.

Přístup orientovaný na úkoly

- Vznikl jako jeden z mála přímo v rámci sociální práce.
 - **Tento přístup se snaží poskytnout systematický rámec pro zvládání různých praktických problémů.**
- Jeho efektivita spočívá v myšlence, že malý úspěch rozvíjí sebedůvěru a sebeúctu a že se lidé více angažují v úkolech, které si sami zvolili.
- Sociální pracovník je tu od toho, aby pomohl klientovi v rozhodnutí.
- Základní rysy jsou partnerství a posilování.

- **Tento přístup staví na silných stránkách jednotlivce než na analýze nedostatků a snaží se ovlivňovat problémy na individuální úrovni**

Studie, která podnítila vznik tohoto přístupu se jmenovala Brief and Extended Casework a vydala ji dvojice autorů v roce 1969 W. J. Reid a A. W. Shyne.

Tato studie měla původně potvrdit, že dlouhodobá práce s klientem je efektivnější, ale ve skutečnosti se tento předpoklad nepotvrdil, ale ukázalo se, že krátkodobá individuální práce s klientem může být stejně efektivní.

Problémové okruhy, se kterými se sociální pracovníci setkávají

- Interpersonální konflikty
- Neuspokojení ze sociálních vztahů
- Problémy s formálními organizacemi
 - Potíže v naplňování rolí
- Problémy vznikající v souvislosti se sociálními změnami
 - Emocionální úzkost
 - Neadekvátní zdroje
 - Potíže s chováním

Metoda a její realizace

- Příprava je zaměřena na ověřování mandátu sociálního pracovníka
 - Vyjasňování klientových zájmů
 - Dohoda o cílech
 - Formulace a plnění úkolů
- Ukončení pomáhajícího vztahu, klient by měl vědět, jak dlouhá bude spolupráce se sociálním pracovníkem
 - Testování efektivity úsilí